

ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ

ΑΛΑΝ ΣΑΠΙΡΟ

Παρασκευή 19 Νοεμβρίου 2010 . 25/5

Τις ρίζες της ελληνικής ταυτότητας αναζητά ο αμερικανός αρχαιολόγος στο πλαίσιο του μεγάλου Διεθνούς Συνεδρίου «Διάλογοι των Αθηνών» που οργανώνει το Ίδρυμα Αλέξανδρος Ωνάσης την ερχόμενη εβδομάδα

Πότε και πως οικοδομήθηκε η ελληνική ταυτότητα; Ο αρχαιολόγος Αλαν Σαπίρο, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Τζονς Χόπκινς, απορρίπτει νεώτερες απόψεις για την αρχαιότητα, ανάμεσα στις οποίες και του αμερικανολαϊστινίου θεωρητικού της λογοτεχνίας Εντουαρτ Σαϊντ, σύμφωνα με τις οποίες η ελληνική ταυτότητα «σφυρηλατήθηκε στο καμίνι των Περσικών Πολέμων». Και με βάση ευρήματα της αρχαιολογικής σκαπάνης, κυρίως αφορμές προερχόμενες από το Μουσείο Γκετί, λέει ότι τα βασικά συστατικά της ελληνικής ταυτότητας γίνονται αποδεκτά στον ελλαδικό χώρο αρκετά πριν από τους Περσικούς Πολέμους.

Ένα καταγμά στο πόδι υποχρεώνει τον Αλαν Σαπίρο, που επρόκειτο να έρθει την επομένη εβδομάδα στην Αθήνα στα πλαίσια του συνεδρίου «Οι διάλογοι των Αθηνών» που οργανώνει το Ίδρυμα Ωνάση, να μην ταξιδέψει μέχρι εδώ. Στην εισήγηση του όμως που θα διαβαστεί στο Συνέδριο – στο οποίο μετέχουν εξήντα διανοούμενοι, πανεπιστημιακοί στην πλειονότητά τους, από όλο τον κόσμο – υποστηρίζει ότι τους Έλληνες δεν τους ένωσε μόνο ο εξ Ανατολών – περσικός – κίνδυνος. Υπήρχε ήδη στο αυλικό υποσυνείδητο, ως στοιχείο αναφοράς για το τι σημαίνει Έλληνας ή να συμπεριφερόσαι ως Έλληνας, ο μύθος του Τρωικού Πολέμου. Αυτό έχει κάποιες επιπτώσεις στην άποψη

εκείνη – και του Σαϊντ – που λέει ότι οι «Πέρσες» του Αισχύλου (472) είναι το απώτερο σημείο εκκίνησης του λεγόμενου «Οριενταλισμού», μιας διαδικασίας δηλαδή όπου «η Ασία μιλά μέσα από την ευρωπαϊκή φαντασία» και μόνο. Οι Ασία δηλαδή είναι οι οτι η Ευρώπη καταλαμβάνει ως Ασία, συνδεδεμένος τη συχνά με τη Βαρβαρότητα. Όλα ξεκινούν από ένα πολυσυζητημένο αποσπασμα κειμένου του Ηρόδοτου. Εκεί ο ιστορικός ορίζει τέσσερα κριτήρια για τον ορισμό της ελληνικής ταυτότητας: τη συγγένεια εξ αίματος, την κοινή γλώσσα, τα ιερά μαζί με τις θυσίες στους θεούς και τέλος, έναν κοινό τρόπο ζωής. Η προαναφερθείσα μερίδα ειδικών θεωρεί ότι η ταυτότητα αυτή οικοδομήθηκε σε αντιδιαστολή προς τον περσικό εχθρό, τον «Βαρβάρο Άλλο». Και ότι αυτή είναι και η απαρχή της περίφημης «Σύγκρουσης των Πολιτισμών» που τόσο έγινε της μόδας στην εποχή μας. Ο Σαπίρο κάνει ενδιαφέροντες συσχετισμούς που βασίζονται σε συγκρίσεις αναπαραστάσεων σε αττικούς αμφορείς. Στεκεται ιδιαίτερα σε αγείο που φέρει την υπογραφή του Ευφράνιου και αποδίδεται στον ζωγράφο Ονήσιμο, το οποίο παραδόθηκε στο Ιταλικό κράτος από το Μουσείο Γκετί το 1998. Ανάμεσα στο άλλα αναπαριστά τη «Λεπλάσια της Τροίας». Στεκεται επίσης σε αττικό αμφορέα

Οι «Πέρσες» του Αισχύλου (εδώ, από την παράσταση με Έλληνες και τουρκούς θηοποιούς, από τον Θόδωρο Τερζόπουλο, στην Επίδαυρο το 2006) είναι το απώτερο σημείο εκκίνησης του λεγόμενου «Οριενταλισμού», μιας διαδικασίας κατά την οποία – σύμφωνα με τον καθηγητή Αρχαιολογίας Αλαν Σαπίρο – «η Ασία μιλά μέσα από την ευρωπαϊκή φαντασία»

που βρίσκεται στο Λούβρο και δείχνει τον Κρόισο στην πυρά καθώς και σε αναπαραστάσεις, σε φιάλη από το Πυργί αλλά και σε τοιχογραφία του Πολύγνωτου, με θέμα τη θανάτωση των μνηστήρων από τον Οδυσσέα. Ο Ονήσιμος χρησιμοποιεί ανιερές σκηνές βίας Ελλήνων εναντίον Ελλήνων για να δείξει τη σημαίνει παραβίαση κωδικών συμπεριφοράς, τι σημαίνει, με άλλα λόγια, να ενεργείς ως βάρβαρος. Και η θανάτωση των μνηστήρων χρησιμοποιείται στην ελληνική τέχνη για να δείξει πώς η παραβίαση από μέρους τους θεμελιωδών κωδικών της ελληνικής συμπεριφοράς και φιλοξενίας, έχει τις αναλογίες της με την περσική εισβολή. Το συνέδριο «Οι διάλογοι των Αθηνών» θα πραγ-

ματοποιηθεί από τις 24 έως τις 27 Νοεμβρίου στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών, το νεώκτιστο κέντρο πολιτισμού του Ωνασείου, στη Λεωφόρο Συγγρού 107-109. Επιστήμονες από όλο τον κόσμο θα αναπτύξουν θέματα όπως «Το σκίμα ως μεταμόρφωση ταυτότητας στον σύγχρονο χριστιανισμό», «Η Σαπίρο στην Αθήνα», «Το πνεύμα των Μαθηματικών», «Ψευδοισθίσεις δημοκρατίας στον ελληνιστικό κόσμο», «Μύθοι και πραγματικότητα στη ζωή του Ιμπραήμ Εντέμ Πασά», «Η δημοκρατία υπό τη δοκιμασία της κρίσης», «Ελλάδα, αρχαία και ιταλικός κόσμος και σύγχρονη Ευρώπη: ένα πρώιμο παραδειγμα του Διαλόγου των Πολιτισμών», «Ο Ιπποκράτειος όρκος», «Η κρίση εν Ταύροις του Ευριπίδη και η παγκόσμια λογοτεχνία».

«Διάλογοι» μέσω υπολογιστών

Οι γενικοί τίτλοι στις έξι συνεδρίες που περιλαμβάνουν οι «Διάλογοι των Αθηνών» είναι: «Ταυτότητα και επερόπτα», «Ιστορία και ιστορίες», «Λόγος και Τέχνη», «Δημοκρατία και Πολιτεία», «Επιστήμη και Ηθική», «Ποιότητα ζωής». Σε κάθε συνεδρία θα υπάρχουν δέκα κύριοι ομιλητές αλλά και τέσσερις συννομιμητές που θα συμβάλλουν στον σχολιασμό των ομιλιών.

Το Κοινωνιολόγος Ίδρυμα Αλέξανδρος Σ. Ωνάσης συνεργάστηκε για την πραγματοποίηση του συνεδρίου – πρόεδρος της οργανωτικής επιτροπής είναι ο καθηγητής Γιώργος Μησημνιώτης – με την Accademia dei Lincei, την Αυστριακή Ακαδημία Επιστημών, το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο, το Institut de France, το Κέντρο Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Harvard, το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, το Πανεπιστήμιο Stanford και την Ακαδημία Αθηνών. Στις καινοτομίες των «Διαλόγων» συγκαταλέγεται το webcasting, η μετάδοση δηλαδή εικόνας και ήχου σε προσωπικούς υπολογιστές αλλά και σε οργανωμένες προβολές σε ξένα και ελληνικά πανεπιστήμια και χώρους πολιτισμού. Οι ομιλίες θα βίντεοσκοπηθούν, προκειμένου να δώσουν την ευκαιρία για νέα επεξεργασία των θεμάτων στο μέλλον στο πλαίσιο ειδικών ημερησίων. Οι ομιλίες, εξάλλου, κατατέθηκαν πριν από το συνέδριο και διαβάστηκαν στο ηλεκτρονικό περιοδικό του συνεδρίου από όλους τους ομιλητές, ώστε να γίνει πραγματικός διάλογος στη διάρκεια του και να αποφευχθούν οι παράλληλοι μονόλογοι.

Αλαν Σαπίρο

Την άλλη όψη του «νομιματός», στη σχέση Ελλήνων και βαρβάρων, εντοπίζει ο Αλαν Σαπίρο στο αγείο με εικόνα από τη «Λεπλάσια της Τροίας», που αποδίδεται στον ζωγράφο Ονήσιμο και παραδόθηκε στο Ιταλικό κράτος από το Μουσείο Γκετί το 1998

